

Den ældste Bebyggelse i Norden.

OTTO RYDBECK, *The earliest settling of man in Scandinavia*. Acta Archaeologica. Vol.I. Fasc. I 55—86. København 1930.

Afhandlingen gengiver i det væsentlige et Foredrag, som Forf. holdt i Dansk geologisk Forening 1928, og sammenfatter Hovedpunkterne i hans Skrift om »Stenåldershavets nivåförändringar och nordens äldsta bebyggelse»¹. Stoffet berører i lige høj Grad arkeologisk og geologisk Interesseomraade, og til begge Sider fremfører eller underbygger Forf. vidtrækkende Hypoteser vedrørende Nordens ældste Bebyggelse og de Naturforhold, under hvilke denne udfoldede sig.

Det har længe været den almindelige Opfattelse, at den ældre Stenalder med Ertebøllekulturen var omtrent samtidig med Litorina-Tapessænknings Maximum (Stenalderhavet), saaledes at Bopladser med Ertebølleinventar maatte henføres til denne Sænkingsperiode. Efterhaanden er der imidlertid fremkommen en Række Iagttagelser navnlig i Fennoscandia, der maa fremkalde en Ændring i denne Opfattelse. *W. Ramsay* har samlet Stoffet og tvedeler Litorinasænkningen i Fennoscandia: En første Sænkning i Ertebølletid og en anden Sænkning omtr. samtidig med Epoken Jettbøle I paa Aaland i den yngre Stenalder senere Del; mellem disse Sænkninger indtraadte en Hævning, der tvang Strandlinien tilbage, sine Steder indtil mindst 10 m under Litorinagrænsen. *Rydbeck* har nu indarbejdet sine Undersøgelser af Järavallens Kulturlag i Skaane i denne Observationsrække og hævder med Styrke Tvedelingen af Litorinasænkningen i Norden. Den første Sænkning indtraadte i Ertebølletid, derefter en Regression af Havet i Begyndelsen af yngre Stenalder (omkr. den tyndnakkede Øxes Tid), medens den anden Transgression fandt Sted i den tyknakkede Øxes Tid. Den endelige Landhævning foregik i Slutningen af Stenalderen. Samtidig udvidsker Forf. det skarpe Skel, der er sat mellem den ældre og den yngre Stenalder, idet han kombinerer Iagttagelserne over, at Ertebøllekulturens Redskabstyper sine

¹ Kungl. humanistiska vetenskapssamfundets årsberättelse. Lund 1928.

Steder har fundet Anvendelse langt ned i den yngre Stenalder, med den Opfattelse, at den ældre Stenalder's Befolkning fortsatte sit Liv paa Bopladserne videreførende den særlige Bopladskultur paa Samler-, Jæger- og Fiskerstadiet, medens Megalithkulturens agerdyrkende og kvægavlende Folk indvandrede og bredte sig.

Udgaaende fra sine Iagttagelser i Järavallen mener Forf. at kunne paavise, at der ogsaa i danske Kökkenmöddinger findes Spor af de to Sænkninger, og at disse Bopladser benyttedes endnu under den sidste Transgression af Havet. Bl. a. fæster Forf. sig ved de Lag af Strandgrus, som findes indlejrede i visse af Dyngerne, f. Eks. Ertebölledyngen. Imidlertid forklares disse Gruslag tvangfrit som Vidnesbyrd om Stormfloder i de snævre Farvande, ved hvilke Dyngerne lagdes, og hvad specielt Ertebölledyngen angaar, har Gravninger, som den finske Geolog V. Tanner foretog der i Sommeren 1929 sammen med danske Kolleger, overbevist denne Ramsays Medarbejder om, at Ertebölledyngen ingen Holdepunkter giver for en Tvedeling af Litorinasænkningen¹. Andre danske Lokaliteter af særlig Betydning for Rydbecks Tanke er f. Eks. Klintesödyngen paa Sjælland, Profilet ved Kodals Rende i Vendsyssel og Gravfundet fra Dyssetid ved Lohals paa Langeland. Ref. har i Sommer nærmere undersøgt disse Lokaliteter, men har kun kunnet finde Bekræftelse paa den tidligere Opfattelse, at der i Danmark — undtagen Bornholm, hvor Forholdene er egenartede — ikke findes Spor efter mere end een Litorinasænkning, nemlig i den ældre Stenalder². Aarsagerne til denne bemærkelsesværdige Forskel i Niveauforandringerne paa de to Sider af Sundet kan maaske findes i de særlige tektoniske Forhold, som karakteriserer Øresunddalen.

For Sydsveriges Vedkommende lægger Forf. særlig Vægt paa, at den ældre Stenalder's Bopladskultur er fortsat helt ned gennem den yngre Stenalder fastholdende den ældre Stenalder's Redskabstyper saa vel som Livsvaner, kun langsomt tagende ved Lære af de nye Folk, og han omtaler i denne Forbindelse indgaaende nogle Bopladsers ved Ringsjön og Sjöholmen i Skaane. Det ejendommelige Forhold, at der kendes mange Bopladsers fra den ældre Stenalder, men kun faa fra den yngre, udlignes da med en Fordeling. Derimod medførte Megalithfolkets Indvandring hurtigere den gamle Kulturs Undergang i Danmark. I det øvrige Fennoscandia, hvortil der ikke foregik Indvandring

¹ Dette finder Omtale i en Afhandling, af Dr. Tanner i Bulletin de la Commission géologique de Finlande Nr. 88 Helsingfors 1930, p. 331.

² Der forberedes en Publikation herom til et geologisk Tidsskrift.

af større Betydning, vedvarede Bopladskulturen omtrent uforandret endnu længere. I Danmark har Skivespalterökxen neppe været i Brug senere end samtidig med den tyndnakkede Öxe, og her findes ingen Vidnesbyrd om den primitive Bopladskulturs Tilstedeværelse i den yngre Stenalder; straks fra Begyndelsen af denne findes Vidnesbyrd om Korn- og Kvægavl ogsaa i Bopladslagene — saaledes som det forøvrigt ogsaa er Tilfældet i det övre Kulturlag i Järavallen.

I Discussionen om de forskellige yngre Stenalderkulturers Oprindelse i Norden tager Forf. afgjort Standpunkt for Indvandringshypotesen. Han hævder for Megalithfolket en Indvandring fra Vest — formodentlig delvis støttet af Landmasser, hvor nu Doggerbanke findes, idet Dysser i stort Tal særlig findes paa de britiske Øer og i Danmark. Ogsaa i det foreliggende anthropologiske Materiale vil Forf. finde Støtte for Teorien om en Indvandring af Megalithfolket. Forf. undervurderer dog sikkert, at andre meget væsentlige Elementer i Megalithkulturen, saasom f. Eks. Korn- og Kvægavl, utvivlsomt er kommen til Danmark Syd fra, og snarere maa man da, som med Friis Johansen, antage en fra flere Sider kommende Kulturpaavirkning, der har ført den oprindelige Befolkning frem til Megalithkulturens højere Stade. Formodningen om Tilstedeværelsen af Landmasser i Vesterhavet (Nordsöen) endnu i Begyndelsen af den yngre Stenalder kan i hvert Fald ikke være nødvendig for Forf.'s Hypothese om Indvandringen af Megalithfolket fra England, da den direkte Forbindelse over Havet mellem de britiske Øer og Vestsverige dog maa være praktiseret i den yngre Stenalder, om end i et senere Afsnit.

Derimod er Forf. mere i Overensstemmelse med den almindelige arkæologiske Opfattelse naar han betragter Eengravsfolket eller Stridsöksefolket som et Syd fra indvandret Folk, dog har det vel ikke været mere nomadiserende end Megalithfolket, da det ligesom dette havde Kendskab til Kornavl. Navnlig for Sydsveriges Vedkommende mener Forf. at den fuldstændige Sammensmeltning mellem Bopladsfolket og de to andre Befolkningselementer først foregik i Slutningen af den yngre Stenalder.

Prof. Rydbeck har i sine Studier over Nordens ældste Bebyggelse leveret et stort anlagt og frugtbart Arbejde, der dristigt bryder med gammel Opfattelse søgende en mere levende Indsigt i Stenalderens Liv, og ægger det end til Modsigelser, fremkalder det derved kun nye Undersøgelser.

Knud Jessen.